

Oddíl o pilné Martě a Marii, která ví, co je nejdůležitější, patří mezi nejznámější texty Nového Zákona. *Marto, Marto, pečlivá jsi ...* člověk mohl zaslechnout, alespoň v mé generaci, i od lidí, kteří s křesťanstvím měli velmi málo společného. Tak to bylo v kralickém překladu.

To, že je to verš známý, zdaleka ovšem neznamená, že mu dobře rozumíme.

Kdysi mi maminka vyprávěla, že když byla malá a zrovna se nehrnula do pomoci v domácnosti, tak jí rodiče říkali, že je jako ta Marie. – A to navzdory tomu, že její maminka, tedy moje babička, byla dcerou kazatele Urbánka.

V bibli ale není, že Marie byla líná. V žádném případě.

Častý je výklad, podle kterého měla Marta rozpoznat jedinečnost situace, a sesunout se Ježíšovi k nohám, podobně jako Marie. Chybila, že to neudělala. Tak nějak jsem se to učil v nedělní škole. Ale ani tento výklad neodpovídá tomu, co v bibli stojí.

Ježíš totiž Martě neříká, co má dělat. To si už do textu dosazujeme. A dosazujeme si to tam proto, protože Ježíšova slova vnímáme jako ostrá a chceme je nějak zbožně vysvětlit. Kdyby to řekl někdo jiný než Ježíš, tak bychom to možná popsali tak, že Martu utřel.

Ta ostrost musí mít nějaký důvod. V evangelijních vyprávěních nenajdeme mnoho míst, kde někdo k Ježíšovi vzhlíží, očekává od něj pomoc a dostane se mu odmítnutí. Jako jediné významem podobné místo si vybavuji vyprávění, kdy za Ježíšem přichází muž, který ho žádá o to, aby domluvil jeho bratrovi ve sporu o dědictví.

Oba příběhy mají společné, že ten, kdo Ježíše oslovuje, se cítí být v právu a žádá zastání. V obou případech Ježíš odmítá do sporu vstoupit. Je to proto, že lidské spory ho nezajímají? Nebo jen do nich nechce vstupovat jako soudce? Či je v tom ještě něco hlubšího, kdy Ježíš reaguje na obviňující postoj tazatele? Není to náhodou tak, že odmítnutím věcí se zabývat Ježíš vede tazatele k tomu, aby přišel na to, že v jeho postoji je něco v nepořádku?

Ale co? Co může být špatného na tom, když člověk usiluje o spravedlnost? – Jde o to, jak o ni usiluje. Jde o postoj srdce.

Abychom se v tom zorientovali, zabývejme se nejprve tím, co Ježíš říká Marii. Jak rozumět tomu, že si vybrala tu dobrou stránku – jak to stojí u Kralických.

Ptejme se sami sebe, co považujeme ve svém životě za to nejlepší. Poctivě. Vyvarujme se toho, abychom ze sebe dělali někoho zbožnějšího nebo lepšího, než jsme. Mysleme na ty okamžiky, kdy skutečně prožíváme radost, naplnění. Kdy to je? Odpovědi mohou být nejrůznější.

Pro Marii to nejlepší, co se jí v životě stalo, byla chvíle, o které čteme. Být blízko Ježíši, vnímat jeho osobnost, těšit se z jeho blízkosti, mít ho chvíli jen pro sebe. Úžasná síla okamžiku a prožitku.

Zítřka už to bude jinak. Už to nebude tak silné. Tak to s takovými chvílemi bývá. Člověk je nemůže přivolat a nemůže v nich setrvat napořád. Přesto to bývají uzlové okamžiky našeho života. Něco se s námi stane, stalo, co nám už nikdo nesebere. Ale můžeme to zasunout, odložit, přehlušit.

Proč mají ty krásné věci v našem životě prchavou povahu, to vysvětluje učení o prvotním hříchu. To, co mám na mysli, není nějaké dogma, ale realistický popis našich životů. Hospodin s Evou a Adamem mluví o trápení a lopocení, kterému se nebudou moci vyhnout. *V potu své tváře budeš jíst chléb, dokud se nenavrátiš do země, z níž jsi byl vzat.*

Lopocení a trápení může zastínit výhled na to úžasné a radostné, co už třeba dříve do našeho života vstoupilo. To se v našich životech nevyhnutelně stává, je třeba s tím počítat a nebývá rozumné to někomu vyčítat.

Když mi bylo deset let, tak mě moje maminka vyvedla z míry, když mi na otázku, co že považuje v životě za to největší, odpověděla: *Říká se, že to největší je láska. Ale já si myslím, že to největší v životě je povinnost.*

Ten rozpor s tím, co se učilo v nedělní škole, mě vykojil. Mnohokrát jsem na to ale myslel. Bylo to takové moje dětské tajemství. A postupně jsem začínal chápat, jak to maminka myslela a že to byla výpověď časově podmíněná. V tu chvíli promluvila z hořkosti srdce. Jindy by odpověděla jinak, ale tehdy se v jejím životě leccos vyvíjelo jinak, než by chtěla.

Vhodná odpověď desetiletému klukovi to nebyla, ale zpětně jsem vděčný za její poctivost. V životě jsou prostě různé chvíle, různé útoky, různá pokušení, zoufalství a slabosti. Někdy nám nezbyvá než se pevně držet toho, co jsme přijali jako správné, i když nám to přestává dávat smysl. Můžeme to nazvat povinností, můžeme to nazvat vytrvalostí v čase zkoušky.

Tolik k Marii. A teď k Martě. Výklad textu který kárá Martu za to, že nerozpoznala, že je teď čas si sednout k Ježíšovým nohám, kulhá právě v tom, jak uvažuje o času. Protože čas je individuální. Myslím čas příhodný, řecké *kairos*.

Jde o čas milosti, čas za hranicemi toho každodenního shonu, starostí, *dobývání chleba v potu tváře*, čas, kdy jsme naplnění radostí, úžasem, kdy se dotýkáme toho, co je Hospodinovo – ať už tomu tak říkáme nebo ne. Jsou to chvíle, které pominou, protože žijeme v těle.

Tento čas, čas příhodný, můžeme také propást. Můžeme nabídku, pozvání zavrhnout. Marie ji přijala. Byl to její čas. Tak rozumím verši *Marie volila dobře; vybrala si to, oč nepřijde*.

Čas pro Martu také přišel. Ale jindy. U Jana v kapitole 11. čteme, že Ježíš Martě řekl: *Já jsem vzkříšení i život. Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít. A každý, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky. Věříš tomu?* A ona mu odpověděla: *Ano, Pane. Já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět.* To je z příběhu o vzkříšení Lazara.

Myslím, že Ježíš Martu velmi miloval. Že o ní zápasil, tak jako zápasí o každého z nás. Vzkříšení Lazara se událo i kvůli Martě. To je důležité si uvědomit.

A je také důležité si uvědomit, že Ježíšovým ostrým slovem Marta nebyla zavržena, odmítnuta. Ježíš to ostré vyjádření volil, alespoň tak tomu rozumím, pro to, protože Marta byla v nebezpečí. V nebezpečí, že její srdce bude ovládnuto hořkostí.

Je to nebezpečí, do kterého se dostáváme, když rozpoznáváme, že někdo nalezl v něčem útěchu a radost, a my nejsme schopni se k tomu připojit. Můžeme se cítit nepříjemně, jako kdybychom byli z něčeho krásného vynecháni. V reakci na takový pocit se mohou objevit argumenty, proč tohle krásné není pro nás. To jsou ta zdůvodnění typu, že jsme z jiného prostředí, máme jiné názory a znalosti. – Může být. Může to ale také být tak, že pro nás nenastal ten čas příhodný.

Někdy ten pocit, že jsem z něčeho vyloučen, může přejít v závist, často nepřiznanou a přeměněnou do obviňování. Vypícháme slabost toho druhého. A postavíme vedle toho nějakou svoji ctnost, něco, co my máme, a co ten druhý ne. A srovnáváme. A žádáme spravedlnost. Tak jak ji pro sebe v našem příběhu žádá Marta. V tom, co říká, je i náznak odsouzení její sestry Marie.

Když mluvíme o tom, že pro někoho nenastal ten čas příhodný, tak to neznámá, že by mu Hospodin něco odmítal. Jistě, bez jeho milosti naplnění nedojdeme. On ji ale nabízí napořád. Provaz má však dva konce. A na tom našem konci je často potřeba něco udělat, abychom Hospodinovu milost mohli přijmout. V případě Marty to znamenalo něco udělat se žárlivostí vůči sestře, která ji svazovala.

To, na čem si Marta zakládá, ovšem Ježíš nijak nepochybuje. Marta prostě myslela na všechno. Není třeba tady hledat nějakou negativní charakteristiku. Ekumenický překlad, který používáme, to ovšem trošičku dělá. Srovnáním různých překladů mi vychází, že smysl řeckého textu je *děláš si obavy a staráš se o mnoho věcí*. V ekumenickému překladu stojí *trápíš se pro mnoho věcí*. To může vyvolat dojem jako kdyby Marta svoje obavy nadměrně přeháněla. A to v textu myslím není.

Pokoušení, kterému Marta v tu chvíli byla vystavena, bylo nechat se svést k útoku na druhého, který vychází z pocitu, že je na to sama, že je opuštěná. A možná si připadala i nedostatečná, že neumí Ježíše ocenit tak jako její sestra.

Takže ještě jednou. Pod tíhou pocitu, že mi něco schází nebo že se mi děje křivda nebo že nejsem dost oceněn, či přijímán, se mohu vydat cestou, kdy prázdnotu či opuštěnost budu zahánět bojem za spravedlnost. Není obtížné si všimnout, že sklon zdůvodňovat si svoje obviňování a agresí bojem za spravedlnost, bojem, který může způsobit obrovské trápení, je trvalou figurou v lidských vztazích.

Co s tím? Jak se vyhnout takovým svodům? K dispozici máme Starý i Nový Zákon. Schematicky řečeno, Starý zákon nás varuje před přímočarými selháními. Dává nám dobré mantinely rozumného života. Nový zákon přivádí na světlo mechanismy, jak druhým škodí lidé, kteří se považují za spravedlivé a zbožné.

A protože málokdy najdete něco v čisté podobě, tak i zde je to tak, že ten, kdo si stěžuje a obviňuje, může mít kus pravdy. Je docela dobře možné, že břemeno starostí mezi Martou a Marií nebylo leckdy rozvrženo spravedlivě.

Nejde o to rezignovat na spravedlnost. Jde o to rozpoznat, hlavně u sebe, co všechno se za zápasem o spravedlnost může schovat.

Ale co s tou opuštěností, pocitu křivdy, zoufalstvím nad nenaplněnými očekáváními. Co s tím máme dělat?

V prvním přiblížení zůstat v oněch dobrých mantinelech vytyčených Starým Zákonem. To je ta povinnost. Ustát ten první nával. Nenechat se strhnout. A pak, přát těm druhým. Ježíš říká – jo Marto, v určité oblasti jsi fakt dobrá. A podívej se Marto, Marie teď něco dobrého, ba úžasného, prožívá. Neber jí to.

Ještě jednou zopakuji, co jsem vlastně už říkal. To, že nám Ježíšova slova vyznívají tak ostře, je pro to, že Ježíš jakoby ignoroval Martino volání po spravedlnosti. Ježíš nevstupuje do sporu, který Marta chce s Marií vést. Místo odpovědi na Martinu výzvu poukazuje na to, že je tady něco základního, důležitého, přesahujícího, před čím takové spory blednou.

Aby to dobré k Martě dolehlo, aby se jí to skutečně bytostně dotklo, to je zápas, který za ní nikdo nevybojuje. To už je na ní. Když to zvládne, a jako že to zvládla, tak se z celé příhody stane drobná epizoda, o které si člověk říká, že to snad ani nemuselo být zapsáno. Ale zaznamenáno to bylo. Třeba pro to, že si lze snadno představit, jak by tahle drobná epizoda neustálým opakováním a přehráváním v mysli Marty mohla přerůst do velké a nenapravitelné roztržky mezi oběma sestrami.

Jen jednoho je třeba říkat Martě Ježíš. Podle některých to jedno je láska, podle jiných Boží blízkost. To nestojí proti sobě.

O lásce v Písmu se říká, že to neznamená cit. Myslí se tím, že nejde o milostné zanícení. Agapé, nikoliv Éros. V jistém smyslu ale o cit jde také. Mimo jiné o cit pro to, kdy se naše zaujetí pro spravedlnost, či pro pravdu, jak ji vidíme, stává nemilosrdným.

Apoštol Pavel napsal *Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a také není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy.*

V těch větech je podmětem láska. Láska samozřejmě nejedná. Ten text říká, že tak jednáme my, pokud jsme láskou naplněni. To vyžaduje určité naladění, nastavení, vcítění. A také soustavné zápolení s vlastní nemilosrdností a s pocity osamocení a nedostatečnosti.

Ježíšův život a evangelijní příběhy nám ukazují, že taková cesta je možná a že po ní nejdeme sami. Že je tady někdo, komu na nás záleží, i když se cítíme být sami.

Ježíš nám říká, že jen jedno je potřebné. Jako církev jsme povoláni k tomu, abychom to jedno dosvědčovali a žili. Amen